

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

з підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	281 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітня програма	«Публічне адміністрування»

Полтава 2020 рік

Розробник (-и)/укладачі програми:

Каменська Н.П. – д. ю. н., професор, професор кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Кліндухова Т.М. – старший викладач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Гуржій Т.О. – д. ю. н., професор, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Київського національного торгово-економічного університету;

Берlach А.І. – д. ю. н., професор, професор кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Програму навчальної дисципліни «Електронне урядування та інформаційні технології» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства
Протокол засідання кафедри від 28 травня 2020 р., № 10

Завідувач кафедри правознавства

д. ю. н., професор

_____ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

д. ю. н., професор

_____ О.В. Солдатенко

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток демократичних процесів, застосування загально визнаної системи демократичних цінностей, зокрема щодо участі громадян та інститутів громадянського суспільства в процесах формування та реалізації державної політики, відіграє ключову роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу. Запровадження інструментів електронної демократії на рівні міжнародних та європейських стандартів є пріоритетним напрямом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в нашій державі.

На цьому тлі опанування навчальної дисципліни «Електронне урядування та інформаційні технології» з метою комплексного, поглибленого вивчення новітніх форм організації державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; якісно нового рівня взаємодії суспільства і держави (за умов максимальної відкритості) є актуальним і необхідним.

Програма охоплює низку важливих питань, що сприяють формуванню сучасних теоретичних і практичних знань з питань державної політики розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування, механізмів реалізації електронної демократії, видів електронної взаємодії між державою і суспільством та надання електронних державних послуг, а також практичних навичок використання інструментів електронного урядування органів державної влади.

У навчальній програмі логіка розташування матеріалу та структура тем обумовлюється окресленими вище факторами, а також тим, що навчальна дисципліна «Електронне урядування та інформаційні технології» є міждисциплінарною та вміщує питання з державного управління, місцевого самоврядування, юридичних, економічних, науково-технічних, філософських, політологічних, соціологічних, психологічних наук. Теоретичні та практичні аспекти даного матеріалу між собою і досконало доповнюють один одного.

Зокрема йдеться про висвітлення концептуальних засад, ключових понять сфери електронної демократії та електронної держави, вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження електронного урядування, інформаційної безпеки в електронному урядуванні.

У взаємозв'язку з викладеним у навчальній програмі акцентується увага на необхідності вміти оцінювати та аналізувати стан електронного урядування; застосовувати набуті навички в практичній діяльності у площині інформаційної політики; використовувати найкращий зарубіжний та вітчизняний досвід, що стосується цієї сфери; всесторонньо оцінювати рівень готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати комунікаційні та інформаційні технології в процесі підготовки, прийняття та впровадження тих або інших управлінських рішень.

Аннотация учебной дисциплины

Развитие демократических процессов, применения общепризнанной системы демократических ценностей, в частности относительно участия граждан и институтов гражданского общества в процессах формирования и реализации государственной политики, играет ключевую роль в обеспечении экономического и социального прогресса. Введение инструментов электронной демократии на уровне международных и европейских стандартов является приоритетным направлением развития информационно-коммуникационных технологий в нашей стране.

На этом фоне освоение дисциплины «Электронное правительство и информационные технологии» с целью всестороннего, глубокого изучения новейших форм государственного управления с помощью информационных и коммуникационных технологий; качественно новый уровень взаимодействия общества и государства (в условиях максимальной открытости) актуален и необходим.

Программа охватывает ряд важных вопросов, которые способствуют формированию современных теоретических и практических знаний по вопросам государственной политики развития информационного общества и электронного управления, механизмов реализации электронной демократии видов электронного взаимодействия между государством и обществом и предоставления электронных государственных услуг, а также практических навыков использования инструментов электронного управления органов дежавной власти.

В учебной программе логика расположения материала и структура тем обуславливается очерченными выше факторами, а также тем, что учебная дисциплина «Электронное управление и информационные технологии» является междисциплинарной и вмещает вопросы государственного управления, местного самоуправления, юридических, экономических, научно-технических, философских, политологических, социологических, психологических наук. Теоретические и практические аспекты данного материала между собой и совершенно дополняют друг друга.

В частности речь идет об освещении концептуальных основ, ключевых понятий сферы электронной демократии и электронного государства, изучение зарубежного и отечественного опыта внедрения электронного управления, информационной безопасности в электронном управлении.

В взаимосвязи с изложенным в учебной программе акцентируется внимание на необходимости уметь оценивать и анализировать состояние электронного управления; применять приобретенные навыки в практической деятельности в плоскости информационной политики; использовать лучший зарубежный и отечественный опыт, касающийся этой сферы; всесторонне оценивать уровень готовности органов государственной власти и местного самоуправления к внедрению современных информационно-коммуникационных технологий; применять коммуникационные и информационные технологии в процессе подготовки, принятия и внедрения тех или иных управленческих решений.

Annotation of educational discipline

The development of democratic processes, the application of a universally recognized system of democratic values, in particular the participation of citizens and civil society institutions in the formation and implementation of public policy, plays a key role in ensuring economic and social progress. The introduction of e-democracy tools at the level of international and European standards is a priority for the development of information and communication technologies in our country.

Against this background, mastering the discipline "E-government and information technology" in order to comprehensively, in-depth study of the latest forms of public administration with the help of information and communication technologies; a qualitatively new level of interaction between society and the state (under conditions of maximum openness) is relevant and necessary.

The program covers a number of important issues that: contribute to the formation of modern theoretical and practical knowledge on public policy of information society and e-government, mechanisms for e-democracy, e-interaction between state and society and the provision of e-government services, as well as practical skills e-government of *deja vu* authorities.

In the curriculum, the logic of the material and the structure of topics is determined by the factors outlined above, as well as the fact that the discipline "E-Government and Information Technology" is interdisciplinary and includes issues of public administration, local government, legal, economic, scientific, technical, philosophical, political science, sociology, psychology. Theoretical and practical aspects of this material complement each other and perfectly complement each other.

In particular, it is about the coverage of conceptual principles, key concepts in the field of e-democracy and e-state, the study of foreign and domestic experience in the implementation of e-government, information security in e-governmen

In connection with what is stated in the curriculum, emphasis is placed on the need to be able to assess and analyze the state of e-government; apply the acquired skills in practice in the field of information policy; use the best foreign and domestic experience in this field; comprehensively assess the level of readiness of public authorities and local governments to implement modern information and communication technologies; apply communication and information technologies in the process of preparation, adoption and implementation of certain management decisions.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Електронне урядування та інформаційні технології» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітня програма «Публічне адміністрування», затвердженої наказом по університету від 20 лютого 2019 року № 36-Н.

Предметом навчальної дисципліни є забезпечення вивчення питання електронного урядування та інформаційних технологій – концептуальних засад, поняття електронної демократії та електронної держави, вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження електронного урядування та інформаційної безпеки в електронному урядуванні.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Електронне урядування та інформаційні технології» є розширення й поглиблення знань студентів, які навчаються за магістерською програмою, щодо концептуальних засад електронного урядування, системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування, державної політики та державного управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування, а також розвиток умінь і навичок науково-дослідної роботи, які мають реалізуватися ними при підготовці магістерських робіт.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01);
- здатність розробляти та управляти проектами (ЗК03);
- здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології (ЗК05);

спеціальні (фахові, предметні):

- здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК02);
- здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування (СК03);
- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України (СК06).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень (РН01);
- здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур (РН06);
- використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних

задач публічного управління та адміністрування (PH04);

– уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм (PH08);

– визначати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії (PH05);

– представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності (PH10);

Навчальна дисципліна є **обов'язковою**.

Форма підсумкового контролю знань: **ПМК (залік)**.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ.

Тема 1. Теоретико – методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування. Нормативно - правова база України щодо питань впровадження електронного урядування в Україні.

Мета, цілі та завдання електронного урядування. Теоретичні засади електронного урядування. Принципи та особливості електронного урядування в Україні. Моделі електронного урядування. Етапи розвитку електронного урядування. Фактори впливу на розвиток та впровадження електронного урядування.

Нормативно-правова база впровадження електронного урядування в Україні. Основні національні програми та концепції з питань реформування національної системи електронного урядування.

Концепція інформатизації: нормативно – правове забезпечення.

Концепція розвитку інформаційного суспільства.

Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Глобалізація та розвиток світового інформаційного суспільства як фактори впливу на електронне урядування. Наслідки впровадження електронного урядування. Ризики впровадження електронного урядування. Головні умови успішного впровадження електронного урядування.

Тема 2. Концептуальні засади електронної демократії. Електронна демократія в Україні.

Електронна демократія: поняття та зміст. Форми та інструменти електронної демократії. Цілі та основні напрями розвитку електронної демократії в Україні. Електронна демократія як спосіб вираження політичної взаємодії. Сектори та інструменти електронної демократії.

Електронна демократія в Україні. Визначення мети та мотивів впровадження електронної демократії. Стан та тенденції розвитку інструментів електронної демократії в Україні.

Зарубіжний досвід розвитку електронної демократії.

Тема 3. Технології розвитку електронного урядування та електронної демократії.

Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Хмарні технології як підґрунтя ІТ-архітектури системи електронного урядування. Мобільні технології-основа розвитку e-government. Технології Інтернет речей і «розумні технології». Організаційні технології розвитку електронного урядування та електронної демократії. Громадські проекти мобілізації людських ресурсів за допомогою інформаційно-комунікаційних

технологій. Організаційні технології електронного урядування та електронної демократії.

Тема 4. Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування.

Розвиток електронного урядування та електронна демократія як напрям національної інформаційної політики. Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, національна система індикаторів рівня розвитку інформаційного суспільства, індекс мережевої готовності та глобальний інноваційний індекс як основа оцінювання рівня розвитку інформаційного суспільства.

Моніторинг розвитку електронного урядування в Україні. Індекс розвитку електронного уряду та індекс електронної участі як основа оцінювання розвитку електронного урядування.

Тема 5. Електронна взаємодія органів публічної влади. Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівні.

Основні аспекти організації електронної взаємодії органів публічної влади: єдина система електронної взаємодії. Основні завдання щодо створення ЄСЕВ. Стан та тенденції розвитку електронної взаємодії в Україні.

Програмне забезпечення електронної взаємодії публічних службовців: програмне забезпечення електронної взаємодії.

Розвиток електронного урядування на регіональному рівні в Україні. Досвід впровадження електронного урядування в великих містах України. Визначення понять «електронний регіон», «електронне місто», «розумне місто».

Реалізація електронної взаємодії в Європейських країнах: моделі електронної взаємодії. Найкращі приклади впровадження електронного урядування та місцевого та регіонального рівнях: Австралія, Франція, Швейцарія та Об'єднані Арабські Емірати.

Тема 6. Електронне урядування та електронна демократія як інструмент запобігання корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Е-декларування в Україні.

Причини та чинники виникнення корупції в органах публічної влади. Шляхи їх подолання за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію. Інформаційно-комунікаційні інструменти участі громадськості в реалізації антикорупційної політики. Прозорість інформації щодо діяльності посадових осіб органів публічної влади як головний чинник у запобіганні корупції.

Застосування технологій електронного урядування та електронної демократії а антикорупційних стратегіях. Сфери впливу технологій електронного урядування та електронної демократії на корупцію. Складові інформаційної інфраструктури: спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції, публічного сектору у сфері запобігання корупції,

відкритих даних у сфері запобігання корупції, участі суспільства у сфері запобігання корупції.

Національне агентство України з питань запобігання корупції як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Модуль 2. ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА. ЕЛЕКТРОННІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ЕЛЕКТРОННОМУ УРЯДУВАННІ.

Тема 7. Електронні публічні послуги; сутність, організація надання. Зарубіжний досвід надання електронних публічних послуг.

Сутність, суб'єкти та способи надання адміністративних послуг. Інтегровані офіси надання адміністративних послуг.

Сутність та суб'єкти надання електронних адміністративних послуг. Організація надання електронних адміністративних послуг.

Зарубіжний досвід надання електронних публічних послуг: загальні відомості. Модель ООН розвитку онлайн-послуг. Електронні публічні послуги в країнах Європи. Електронні публічні послуги в країнах Азії. Перспективні напрямки розвитку послуг електронного уряду.

Тема 8. Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства. Теоретичні та правові засади доступу до публічної інформації. Публічна інформація у формі відкритих даних, зарубіжний та вітчизняний досвід використання відкритих даних.

Сутність державної інформаційної політики. Державна інформаційна політика: пріоритетні напрями та принципи. Механізми публічного управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування: механізми Національної програми інформатизації, модель взаємодії суб'єктів Національної програми інформатизації, механізми міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», механізм розвитку інформаційного суспільства, стратегія розвитку інформаційного суспільства, механізм «Зеленої книги» та «Білої книги» з електронного урядування. Інші механізми публічного управління розвитком електронного урядування.

Доступ до публічної інформації: основні поняття. Нормативно-правове забезпечення доступу до публічної інформації в Україні.

Форми даних. Набори даних. Оприлюднення наборів даних. Зв'язані відкриті дані. Українські проекти використання відкритих даних.

Світовий досвід використання відкритих даних. Законодавства держав Європейського Союзу у сфері доступу до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

Тема 9. Електронний документообіг. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади.

Електронний документообіг. Передумови та етапність упровадження систем електронного документообігу. Електронний цифровий

підпис. Функції сучасних систем електронного документообігу. Електронний архів. Система електронного документообігу АСКОД. Система електронного документообігу «ДОК ПРОФ 2.0».

Зміст реінжинірингу адміністративних процесів. Роль інформаційних технологій у реінжинірингу. Нові принципи документообігу. Системи електронного документообігу в реінжинірингу адміністративних процесів. Практика застосування систем електронного документообігу в органах публічного управління в Україні. Застосування систем електронного документообігу в органах місцевого самоврядування. Застосування систем електронного документообігу в органах державної влади на центральному та регіональному рівнях. Проблеми та перспективи впровадження систем електронного документообігу в органах публічної влади в Україні.

Тема 10. ІТ-архітектура системи електронного урядування.

Світовий досвід стандартизації архітектурних рішень та рівні архітектури електронного урядування.

Інфраструктурний рівень ІТ – архітектури системи електронного урядування. Телекомунікаційний підрівень. Державна захищена мережа. Технічний підрівень. Центри обробки даних (G-cloud). Технологічний підрівень. Нормативно-правове забезпечення інфраструктурного рівня ІТ-архітектури системи електронного урядування.

Прикладний рівень ІТ – архітектури системи електронного урядування: підрівень додатків, презентаційний та каналні підрівні.

Тема 11. Стратегії управління людськими ресурсами, формування та розвиток навичок електронного урядування.

Управління компетенціями у контексті стратегії управління людськими ресурсами на ІКТ-сфері. Узгодження національної рамки кваліфікацій та ІТ-професій з європейською рамкою е-компетенцій. Формування й розвиток ІКТ-компетентності та навичок електронного урядування. Механізм формування та розвитку ІКТ-компетентності публічних службовців. Підходи до формування та розвитку навичок з е-урядування у публічних службовців.

Тема 12. Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування. Інформаційна безпека в електронному урядуванні.

Основні підходи та моделі побудови електронного уряду. Архітектура електронного уряду. Система забезпечення прийняття рішень та системи забезпечення управління держапарату.

Системи забезпечення прийняття рішень та системи забезпечення управління держапарату. Портал державних послуг – фронт е-уряду. Інфраструктура електронної ідентифікації та авторизації. Прикладні системи, що забезпечують окремі е – сервіси та послуги е-уряду.

Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування. Проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту.

Державна політика інформаційної безпеки. Загрози особі, суспільству та державі, обумовлені впровадженням інформаційно-комунікативних технологій. Організаційно - правове забезпечення інформаційної безпеки в електронному урядуванні. Заходи та технології технічного захисту інформації. Комплексні системи захисту інформації.

Рекомендовані джерела інформації:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
3. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
5. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР : 26 [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
6. Про Концепцію національної програми інформатизації : Закон України від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
7. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04 лютого 1998 № 74/98-ВР : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
8. Про захист персональних даних : Закон України від 01 червня 2010 року № 2297-VI : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
9. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
10. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22 травня 2003 року № 852- IV : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
11. Про адміністративні послуги : Закон України від 06 вересня 2012 року № 5203-VI : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
12. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
13. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення стандартів адміністративних послуг : наказ Мінекономіки від 12 липня 2007 року № 219 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.me.kmu.gov.ua.

14. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи “Електронний Уряд” : наказ Державного комітету зв’язку та інформатизації України від 15 серпня 2003 року № 149. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua

15. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України №1242 від 30 листопада 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1242-2011-%D0%BF>.

16. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України від 31 липня 2000 року № 928 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

17. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи “Електронний уряд” : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 року № 208 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eukraine.info/ukr/postanova.php>.

18. Про заходи щодо упорядкування державних, у тому числі адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2009 року № 737 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.kmu.gov.ua

19. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України : прийнятий від 9 січня 2007 року № 537-V : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

20. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 року № 3 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.kmu.gov.ua

21. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні. Постанова Верховної Ради України від 3 липня 2014 року № 1565-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

22. Порядок інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади : наказ Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв’язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року № 327/225 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua

23. Порядок надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи “Електронний Уряд” : наказ Державного комітету зв’язку та інформатизації України від 15 серпня 2003 року. № 149 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua

24. Про затвердження Положення про центральний засвідчувальний орган : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1451.

25. Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 року № 903.

26. Про затвердження Порядку засвідчення наявності електронного

документа (електронних даних) на певний момент часу : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 680.

27. Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1452.

28. Про затвердження Порядку обов'язкової передачі документованої інформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1454.

29. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1453.

30. Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 року № 1302.

Основні рекомендовані джерела інформації:

31. Августин Р.Р. Електронне врядування, інформаційні технології, ресурси та сервіси на державній службі: навчально-методичний комплекс / Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 140 с.

32. Дубов Д.В. Основи електронного урядування. Навчальний посібник / Д.В. Дубов, С.В. Дубова. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 176 с.

33. Електронна демократія: навч. посіб. / Н.В.Грицьк, С.Г.Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н.В.Грицьк. – К.: НАДУ, 2015. – 66 с.

34. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К, Рубан І.А., Семенченко А.І. За ред. А.І.Семенченка. – К., 2012. –264 с.

35. Електронне урядування: підручник / авт. кол.: В.П. Горбулін, Н.В. Ерицьк, А.І. Семенченко, О.В. Карпенко та ін.; за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка; наук. ред. проф. Н.В. Ерицьк, проф. А.І. Семенченка. – К.: НАДУ, 2014. – 352 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

36. Абраменко Ю.Ю. Зарубіжний досвід е-урядування та проблеми його імплементації в Україні / Ю.Ю. Абраменко, І.А. Чикаренко // Публічне адміністрування: теорія та практика: електронний збірник наукових праць. – Вип. 2(2) / 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik>.

37. Агамірзян І. Світовий досвід реалізації концепції електронного уряду / І. Агамірзян. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.microsoft.com/Україна/Government/>.

38. Архипова ЄО. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Є.О. Архипова; НТУУ «КПІ». – К., 2012. – 215 с.

39. Аудитория интернет-пользователей Украины. II квартал 2015 (за даними Інтернет-Асоціації України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.slideshare.net/slideshow/embed_code.
40. Ахрипська О., Пестряков І., Хмара О. Електронна демократія в Україні. Що це? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tiukraine.org/news/4661.html>.
41. Балабаєва З.В. Демократичне врядування: поняття та сутність / З.В. Балабаєва // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 3. – С. 4-11.
42. Василевич Ю. Досягнення та перспективи використання інформаційнокомунікаційних технологій у сфері політики: електронна демократія // Ю. Василевич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-6.pdf>. 4
43. Відкрите урядування: колективна робота, прозорість і дієва участь/ За ред. Деніела Латропа і Лорел Руми / Переклад з англ. Андрія Іщенка. – К.: Наука, 2011. – 536 с.
44. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування / за заг. ред.: С.А. Чукут, О.В. Загвойської. – К.: НАДУ, 2008. – 136 с.
45. Вознюк П.Ф. Щодо впровадження електронних механізмів прямої демократії в Україні у контексті посилення державно-громадського діалогу та взаємодії / П.Ф. Вознюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles>
46. Вуд Д.Дж. Корпоративная социальная деятельность: пересмотр концепции / Д.Дж.Вуд // Вестн. СПбГУ. Сер.8. Менеджмент. – 2009. – №3. – С.38-74
24. Голобуцький О.П. Електронний уряд. / О.П. Голобуцький, О.Б. Шевчук. – К.: Атлант UMS, 2002. – 173 с.
47. Вышлинский Г. Аудитория интернета в Украине: динамика, мобильный интернет, старые и новые пользователи (по данным GfK Ukraine) / Г. Вышлинский. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gfk.ua/imperia/md/content/gfkukraine/presentations>.
48. Гончарук І.І. Впровадження електронного урядування в Україні: сучасне та майбутнє. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rdaa.edu.ua/np/pdf5/3.pdf>
49. Гонюкова Л.В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови / Л.В. Гонюкова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – №3. – 2015. – С.194-196.
50. Гурковський В.І. Державне управління розбудовою інформаційного суспільства в Україні (історія, теорія, практика) / В.І. Гурковський. – К.: Науковий світ, 2010. – 396 с.
51. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади / М. Демкова // Юридичний журнал. – 2007. – №3 (57). – С.124-126
52. Державна інформаційна політика: навч.-метод. посібник / уклад.В.Л.Савченко; Донецька обласна державна адміністрація, Донецький обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів

- державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій. – Донецьк: 2009. – 27 с.
53. Динаміка використання Інтернет в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketing.kiis.com.ua>
54. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні / за ред. С.В. Дзюби. – К.: Національний центр підтримки електронного урядування, 2010. – 90 с.
55. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні / О.І. Архипська, О.А. Баранов, С.В. Дзюба та ін.; за ред. С.В. Дзюби. – К., 2010. – 90 с.
56. Доступ до інформації та електронне урядування / автори-упорядники М.С. Демкова, М.В. Фігель. – К.: Факт, 2004. – 336 с.
57. Дрожжинов В. Электронное правительство информационного общества / В. Дрожжинов, А. Штрик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pcweek.ru/year2000/n15>
58. Европейские гражданские инициативы: сложно, но можно. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rus.delfi.ee/daily/euroopa/>
59. Експерт: в Україні за кілька років кількість користувачів інтернетом зросте на 15-20% і зупиниться. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/88218>
60. Електронна демократія: вперше в Україні! – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/events/2666>
61. Електронна демократія: навч. посіб. / Н.В.Грицяк, С.Г.Соловйов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н.В.Грицяк. – К.: НАДУ, 2015. – 66 с.
62. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє: монографія / [В.М. Фурашев, Д.В. Ланде, О.М. Григор'єв, О.В. Фурашев]. – К.: Інжинірін, 2005. – 164 с.
63. Електронне урядування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження / О.А. Баранов, І.Б. Жилияєв, М.С. Демкова, І.Г. Малюкова; за ред. І.Г. Малюкової. – К.: ТОВ «Поліграфі-Плюс», 2007. – 254 с.
64. Е-урядування для місцевих органів влади України: практичні вказівки і кращі практики місцевого Е-урядування. Довідник / Х. Асток, Л. Хянні, Є. Кренєва, М. Лекіч та ін. – К. Академія електронного управління, 2014. – 66 с.
65. Єганов В.В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuaara.kharkov.ua/ebook/db/2012-2/doc/1/05.pdf>
66. Ємельяненко О.М. Електронна демократія та електронний уряд у сучасному світі / О.М. Ємельяненко // Сучасна українська політика. Збірник наукових праць. – Вип. 12. – К., 2008. – С.242-250
67. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування / авт. кол. Т. Камінська, А. Камінський, М. Пасічник та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. С.А. Чукут. – К., 2008. – 200 с.

68. Інформаційна політика України: європейський контекст: монографія / Л.В.Губерський, Є.Є.Камінський, Є.А. Макаренко та ін. – К.: Либідь, 2007. – 360 с.
69. Карась Є. Форми організації громадянського руху на прикладі антизабудовних ініціатив у Києві / Є. Карась. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moloda-naciya.smoloskyp.org.ua>.
70. Клименко І.В. Система електронного документообігу в державному управлінні: Навч.-метод. посіб. / І.В. Клименко, К.О. Линьов – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 32 с.
71. Клименко І.В. Технології електронного урядування / І.В. Клименко, К.О. Линьов. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 192 с.
72. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія / П.С. Клімушин, А.О. Серенок. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
73. Коліушко І.Б. Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління / І.Б. Коліушко, М.С. Демкова // Інформаційне суспільство. Шлях України. – К.: Бібліотека інформ. суспільства, 2014. – С.138-143.
74. Кудрявцев О.Ю. Електронне урядування – світовий здобуток та вітчизняна практика / О.Ю. Кудрявцев. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal>.
75. Лопушинський І.П. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби / І.П. Лопушинський. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.
76. Макаренко Є.А. Європейська інформаційна політика: монографія / Є.А. Макаренко. – К.: Наша культура і наука, 2000. – 368 с.
77. Малишенко Л. Вплив електронної демократії на політичні процеси в європейських країнах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/674>.
78. Міхровська М.С. Розвиток електронного урядування як пріоритетне завдання становлення публічної адміністрації в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.crimea.edu/zapiski/2012/law/25_1law/045_mixr.Pdf
79. Науково-освітній потенціал нації: погляд у ХХІ століття / В. Литвин, В. Андрущенко, А. Гуржій та ін. – К., 2014. – 638 с.
80. Нікітін В.В. Ресурсний потенціал становлення громадянського суспільства в Україні: монографія / В.В. Нікітін. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – 248 с.
81. Опорний конспект лекцій з курсу «Електронне урядування» / С.А. Чукут, О.Б. Кукарін. – К.: Вид-во НАДУ, 2009. – 76 с.
82. Основи електронного урядування: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Д.В. Дубов, С.В. Дубова; Київський національний ун-т культури і мистецтв. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 176 с.

83. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eucharter.pedagog.org.ua/text/charter/src.html>.
84. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика: навч. посіб. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. – К.: Знання, 2008. – 665 с.
85. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях. – К: Видавництво Паливода, 2019. – 184 с.
86. Семенченко А.І. Електронне урядування в Україні: проблеми та шляхи вирішення / Семенченко А.І. // Електронне урядування: міжнародний науковий фаховий журнал. – 2010. – №1. – С.6-17.
87. Серенок А.О. Механізми взаємодії органів влади з громадянами в електронному уряді. – Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. / Харків. регіональний ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Харків: Магістр, 2014. – Вип. 3 (46). – С.43- 50
88. Серенок А.О. Світовий досвід впровадження порталних технологій електронного урядування України / А.О. Серенок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shostkamuseum.houa.org/wpcontent/uploads>.
89. Серенок А.О. Україна: індекс готовності до е-уряду / А.О. Серенок // Державнеуправління та місцеве самоврядування: тези ІХ міжнар. наук. конгресу (26-27 березня 2009 р., Харків). – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. – С.43-44.
90. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні електронних адміністративних послуг: Аналітична записка / вик. А.О. Серенок, Т.І. Олійник // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – К., 2014. – 72 с.
91. Тедеев А.А. Электронное государство: монография / А.А. Тедеев, В.Е. Усанов. – М.: Элит, 2008. – 312 с.
92. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри: щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді України, кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за 10 підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. – К.: Б. в., 2012. – 62 с.
93. Хорошко О.В. Захист систем електронних комунікацій: навч.посіб./ В.О. Хорошко, О.В. Криворучко, М.М. Браїловський та ін. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 164 с.
94. Целищева Е.Ф. От электронного правительства к электронному государству / Е.Ф. Целищева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ego.uara.ru/issue>.
95. Цимбалюк В. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія / В.С. Цимбалюк. – К.: Освіта України, 2010. – 287 с.
96. Чукут С. Сутність електронного уряду та принципи його організації / Чукут С. // Вісн. УАДУ. – 2003. – №2. – С.429-443.
97. Шеверда В.А. Електронне урядування як спосіб підвищення ефективності системи державного управління / В.А. Шеверда // Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення: матеріали

міжнар. наук. конф., м. Суми, 10-12 травня 2007 р. – Суми: СОІІПО, 2007. – Ч-2. – С.168-174.

98. Шевчук О.Б. Електронний уряд / О.Б. Шевчук, О.П. Голобуцький. – К.: Атлант UMS, 2002. – 173 с.